

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ДОНЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР**

Тема творчої роботи:

**«Дистанційна робота закладу позашкільної освіти
в умовах воєнного стану»**

Виконала:

Мирна Галина Йосипівна,
заступник директора з навчально-
виховної роботи
Донецького обласного еколого-
натуралістичного центру

Київ-2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1. Ідея дистанційного навчання	6
2. Моделі дистанційного навчання.	10
3. Принципи дистанційного навчання	13
4. Застосування методів дистанційного навчання на практиці педагогами Донецького обласного еколого-натуралістичного центру в умовах воєнного стану	15
4.1. Організація гурткової роботи еколого-натуралістичного напряму в умовах воєнного стану	18
4.2. Організація масової та корисно-суспільної роботи в ДООЕНЦ в умовах воєнного стану	19
ВИСНОВКИ	24
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27

ВСТУП

Відповідно до Закону України «Про освіту» позашкільна освіта є невід’ємним складником системи освіти, яка створює додаткові можливості для духовного, інтелектуального і фізичного розвитку дітей та підлітків. У закладах позашкільної освіти, в яких в основному і здобувається позашкільна освіта, створено потужне виховне середовище, в якому створено потужне середовище, в якому формується особистість дитини. Саме на рівні позашкільної освіти дитина має змогу діяльнісно утвердити набуті знання і навички, але й якісно їх розвинути, задовольнити власні пізнавальні інтереси.

Військова агресія Росії проти України, яка розпочалась 2014 року і посилилась 2022 року, спричинила зміни в соціальній, економічній, гуманітарній сферах, зокрема в освітній галузі.

Сфера освіти, яка пройшла випробування карантинними обмеженнями через пандемію коронавірусної хвороби, в чомусь була готова до викликів воєнного стану. З іншого боку криза, викликана військовими діями, оголила нові проблеми різної спрямованості та глибини. За цей період була напрацьована дистанційна модель навчання, найбільш оптимальна та безпечна форма організації освітнього процесу, яка дозволяє і зараз в умовах війни здобувати позашкільну освіту.

Організація освітнього процесу у воєнний час – це новий виклик для усіх педагогів нашої країни, зокрема і для педагогів закладів позашкільної освіти. Під час війни заклад позашкільної освіти є осередком, який дає змогу дітям отримувати психологічну підтримку, покращувати емоційний стан, не втрачати спілкування та переключати увагу на розвиток особистої екоетики у такий важкий час, відволікатись від негативної інформації, бути впевненими у відчутті приналежності до спільноти. Тому надзвичайно важливо гнучко підходити до організації роботи закладу та налаштовувати освітній процес так, щоб він був комфортним і безпечним для **здобувачів освіти** та педагогів.

Роль інформаційних технологій в освіті суттєво зростає завдяки впровадженню в освітній процес нових апаратних, програмних, інформаційно-комунікаційних засобів. Інформаційно-комунікаційні технології стають базою для роботи з усіма видами інформації за допомогою електронних засобів.

Комп'ютеризація освіти вже давно стала великомасштабною інновацією, що прийшла в навчальні заклади. Інтерактивні методи навчання, що базуються на новітніх комп'ютерних технологіях, не тільки спонукають учнівську молодь закладів освіти до творчої пошукової діяльності, сприяють їхньому професійному становленню, дають можливість розвитку особистості, але й створюють умови для формування необхідних якостей для взаємодії в сучасному суспільстві. Головну роль у цьому процесі відіграють дистанційні методи навчання, які основані на сучасних комп'ютерних технологіях і не мають рівних за ступенем мобільності, обсягом наочних галузей знань, контингентом здобувачів освіти, які навчаються, та далекосяжністю.

У цей час у всьому світі дистанційна освіта розвивається за допомогою відкритих університетів (університетів дистанційної освіти) у межах державних програм освіти, які пропонують курси з використанням новітніх комп'ютерних технологій. Зараз у кожній європейській країні існує значна кількість навчальних закладів, що реалізують дистанційні освітні програми. В усьому світі значно зріс інтерес до програм навчання із застосуванням новітніх інформаційних технологій, що включають супутникове телебачення, комп'ютерні мережі. Лідером у галузі використання методів дистанційного навчання є відкрита школа бізнесу Британського відкритого університету.

Дистанційне навчання – стара ідея з новим іменем. Її виникнення бере початок з 1700-х років, коли студенти та викладачі шляхом листування обмінювались інформацією (завданнями, зауваженнями та контрольними роботами) через поштовий зв'язок чи інші способи повідомлення. Проте на початку діяльності своєчасна доставка пошти була проблемною. Історичні

записи свідчать, що введення заочного навчання як у Америці, так і у Великій Британії здійснилось завдяки заснуванню Поштової служби США, яка надійно гарантувала безпеку освіти у регіоні.

Дистанційне навчання, як отримання освіти й організації навчання, виникло в Європі ще на початку XIX століття. У 1836 році Лондонський університет вперше паралельно з очним навчанням запровадив такі форми навчання, що здійснювалися на відстані від навчального закладу.

Офіційно термін «дистанційне навчання» визнали 1982 році, коли Міжнародна рада з кореспондентської освіти змінила свою назву на Міжнародну раду з дистанційного навчання.

Дистанційна освіта почала набувати більш широких масштабів у 90-х роках у таких країнах, як Великобританія, США та Франція. В Україні дистанційна форма освіти запроваджується з 2000 року і регулюється Концепцією розвитку дистанційної освіти в Україні і Положенням про дистанційну освіту МОН України, яке було затверджено наказом № 40 Міністерства освіти і науки України від 21.01.2004. Саме в цьому документі наведено визначення поняття «дистанційне навчання» - це індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Розвиток дистанційної освіти в Україні пов'язаний з іменами таких відомих учених, педагогів, організаторів освіти і науки, як В.Биков, В.Гриценко, В. Кремень, В. Кухаренко, В. Олійник, П. Сефаненко та інші. Аналіз особливостей підготовки фахівців з ІТ-технологій виконаний в роботах В. Акіменка, Л. Гришка, С. Семерікова, О. Співаковського.

Нововведення, або інновації, характерні для будь-якої професійної діяльності людини, а тому стають предметом вивчення, аналізу та впровадження. Інновації в системі освіти самі по собі не виникають, вони є

результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих педагогічних працівників і цілих колективів.

Дистанційне навчання стало необхідним і в позашкільній освіті. І сьогодні це вже не тільки продукт швидкого науково-технічного розвитку суспільства, але й необхідність та потреба суспільства.

1. Ідея дистанційного навчання

Ідея дистанційного навчання полягає в тому, що взаємодія педагога й здобувача освіти відбувається у віртуальному просторі: обоє вони перебувають за своїми комп'ютерами (або іншими цифровими носіями інформації) й спілкуються за допомогою Інтернету.

Головною метою створення системи дистанційної освіти є забезпечення загальнонаціонального доступу до освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж і створення умов для реалізації громадянами своїх прав на освіту.

Згідно з положенням, під дистанційним навчанням розуміється індивідуалізований процес передання і засвоєння знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчання у спеціалізованому середовищі, яке створене на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Розглянемо як трактують дане поняття різні науковці. Полат Є.С. схиляється до визначення, що дистанційне навчання – це форма навчання, при якій взаємодія педагога і учнів між собою здійснюється на відстані і відображає всі властиві навчальному процесу компоненти (мету, зміст, методи організаційні форми, засоби навчання), що реалізуються специфічними засобами інтернет-технологіями або іншими засобами, які передбачають інтерактивність.

Хуторський А.В. вважає, що дистанційне навчання – це навчання за допомогою засобів телекомунікацій, при якому суб'єкти навчання (студенти, учні, вихованці, педагоги, тьютори) маючи просторову або часову

віддаленість здійснюють загальний навчальний процес, спрямований на створення ними зовнішніх навчальних продуктів і відповідних внутрішніх змін (збільшень) суб'єктів навчання.

Биков В.Ю. дає таке визначення: «дистанційне навчання – форма організації і реалізації навчально-виховного процесу, за якою його учасники (об'єкт і суб'єкт навчання) здійснюють навчальну взаємодію принципово і переважно екстериторіально (тобто, на відстані, яка не дозволяє і не передбачає безпосередню навчальну взаємодію учасників віч-на-віч, інакше, коли учасники територіально знаходяться поза меж можливої безпосередньої навчальної взаємодії і коли у процесі навчання їх особиста присутність у певних навчальних приміщеннях навчального закладу не є обов'язковою)».

Дистанційне навчання – сукупність технологій, що забезпечують доставку гуртківцям основного обсягу навчального матеріалу, інтерактивна взаємодія педагогів і їх вихованців у процесі навчання, надання здобувачам освіти можливості самостійної роботи з навчальними матеріалами, а також у процесі навчання.

У мережі інтернет можна виявити декілька взаємодоповнювальних визначень:

- дистанційне навчання – це форма освіти, яка передусім базується на принципах самостійного навчання та дає можливість підтримувати діалог з викладачем за допомогою засобів телекомунікації, незважаючи на віддаленість від викладача не тільки в просторі, а й у часі;

- дистанційне навчання – це форма освіти, яка завдяки інформаційним технологіям дає можливість учням не тільки вести самостійну роботу щодо засвоєння навчального матеріалу, але й оцінювати знання та навички, отримані в процесі навчання;

- дистанційне навчання – це нова перспективна форма заочного навчання з використанням новітніх інформаційних технологій;

- дистанційне навчання – це сукупність технологій, що забезпечують інтерактивну взаємодію здобувачів освіти і педагогів у процесі навчання.

При дистанційному навчанні можуть використовуватися різноманітні методи надання навчальної інформації. Уже змінилося кілька поколінь використаних технологій - від традиційних друкованих видань до найсучасніших комп'ютерних технологій (радіо, телебачення, аудіо/відеотрансляції, аудіо/відеоконференції, E- Learning/ online Learning, Інтернет- конференції, інтернет-трансляції тощо).

Загалом система дистанційного навчання повинна мати наступні компоненти: системне середовище дистанційного навчання з необхідними засобами для комунікації учасників дистанційного навчання, електронну базу навчальних матеріалів, віртуальні лабораторії, учасників дистанційного навчання (педагогічні працівники, здобувачі освіти) та технічних спеціалістів (програмісти, системні адміністратори, веб-дизайнери), інтегровану у системне середовище дистанційного навчання систему керування і обліку дистанційного навчання.

Системне середовище дистанційного навчання повинно реалізовувати такі функції:

- реєстрація та авторизація здобувачів освіти, педагогічних працівників; регулювання рівнів доступу до дистанційних ресурсів;
- розміщення і перегляду різного типу і структури інформації та навчальних матеріалів;
- взаємодія учасників дистанційного навчання;
- ведення, зберігання та надання звітів щодо діяльності учасників дистанційного навчання;
- реалізація контрольних заходів;
- експорт та імпорт навчальних матеріалів різних форматів.

Електронна база навчальних матеріалів повинна включати: навчальні плани та освітні програми, електронні підручники, навчальні посібники, тренінгові комп'ютерні програми, методичні розробки практичних та лабораторних занять, пакети тестових завдань, навчальні відеофільми та аудіо записи, телеконференції, посилання на освітні, наукові та інші ресурси,

інформація яких не входить до складу освітнього середовища, електронні каталоги бібліотек, глосарій.

При організації дистанційного навчання важливо врахувати особливості цільової групи, для якої створюється це навчання, і вибрати його методику з урахуванням особливостей технічного забезпечення здобувача освіти. Ефективність дистанційного навчання залежить від якості матеріалів, що використовуються, і майстерності педагогів, що беруть участь у цьому процесі.

Тому педагогічна, змістова організація дистанційного навчання (як на етапі проектування, так і в процесі його використання) є пріоритетною. В. Попов у своїх працях звертає увагу на важливість концептуальних педагогічних положень, на яких передбачається будувати сучасний курс дистанційного навчання. Науковець зазначає, що у процесі навчання головним є самостійна пізнавальна діяльність здобувача освіти. Важливо, щоб той, хто навчається, зумів самостійно здобувати знання з допомогою різноманітних джерел інформації, і з цією інформацією зміг працювати в зручний для нього час, використовуючи різні способи пізнавальної діяльності. Самостійне придбання знань не повинне носити пасивний характер, а навпаки, здобувач освіти із самого початку має бути залучений до активної пізнавальної діяльності, що не обмежується оволодінням знаннями, проте неодмінно передбачає їх застосування для розв'язання різноманітних проблем навколишньої дійсності. Організація **самостійної діяльності** тих, хто навчається, в мережі Інтернет припускає використання новітніх педагогічних технологій, які адекватні специфіці даної форми навчання, стимулюють розкриття внутрішніх резервів кожного у чім й одночасно сприяють формуванню соціальних якостей особи.

Найбільш вдалим щодо цього є навчання у співпраці (для активізації пізнавальної діяльності кожного здобувача освіти в мережах), метод проектів (для творчого інтегрованого застосування здобутих знань), дослідницькі, проблемні методи.

Дистанційне навчання в позашкільній освіті передбачає активну взаємодію здобувача освіти та особи, які забезпечують освітній процес у процесі різного роду пізнавальної і творчої діяльності. Проблеми соціалізації дійсно актуальні при дистанційному навчанні.

Система контролю має носити систематичний характер, будуватися як на основі оперативного зворотного зв'язку, автоматичного контролю, так і відстроченого контролю.

2. Моделі дистанційного навчання

Моделювання – це один із методів наукового дослідження. Багато вчених приділяють значну увагу дослідженню моделей дистанційного навчання. В даний час існуюча мережа відкритого і дистанційного навчання базується на таких основних моделях, які використовують різноманітні традиційні засоби та нові інформаційні технології.

– Одична медіа – використання якого-небудь одного засобу навчання і каналу передачі інформації. Наприклад, навчання через переписку, навчальні радіо- або телепередачі. У цій моделі домінуючим засобом навчання є, як правило, друкований матеріал. Практично відсутня двостороння комунікація, що наближає цю модель дистанційного навчання до традиційного заочного навчання.

– Мультимедіа – використання різних засобів навчання: навчальна допомога на друкованій основі, комп'ютерні програми навчального призначення на різних носіях, аудио- і відеозапису. Однак, домінує при цьому передача інформації в "одну сторону". При необхідності використовуються елементи очного навчання - особисті зустрічі керівника і учня, проведення підсумкових навчальних семінарів або консультацій, очний прийом іспитів.

– Гіпермедіа – модель дистанційного навчання третього покоління, що передбачає використання нових інформаційних технологій при домінуючій ролі комп'ютерних телекомунікацій. Найпростішою формою при цьому є

використання електронної пошти і відеозв'язку. При подальшому розвитку ця модель дистанційного навчання включає використання комплексу таких засобів як відео, телефакс і телефон (для проведення відеоконференцій) і аудіографіку при одночасному широкому використанні різних гіперзасобів, систем знань і штучного інтелекту.

Існує і інший підхід до виділення моделей дистанційного навчання, якщо ми розглядаємо саму організацію учбового процесу. Інститут дистанційного навчання (Institute for Distance Education/ University of Maryland, USA) пропонує для організації освітнього процесу три моделі.

Модель А. Розподілений клас.

Модель Б. Самостійна робота учнів.

Модель В. Відкрите навчання + клас.

А.В. Хуторський виділяє п'ять типів (моделей) дистанційного навчання, маючи на увазі освітні взаємодії між учнями, педагогами та освітніми інформаційними об'єктами, наприклад, веб-матеріалами. Кожен наступний тип дистанційного навчання відрізняється від попереднього зміщенням центру ваги освітнього процесу в бік його дистанційного компоненту.

Автор зазначає, що перераховані типи дистанційного навчання не виключають інших їх можливих комбінацій і можуть являти собою як окремі освітні напрямки, так і динамічно розвинуту сукупність очних і дистанційних освітніх процесів.

1-а модель. Заклад освіти - Інтернет. В рамках цієї моделі основний навчальний процес відбувається в закладі з очною формою навчання. Доступ в Інтернет використовується в якості додаткового джерела інформації. Учні разом зі своїм керівником взаємодіють з віддаленою від них інформацією, різними освітніми об'єктами, з фахівцями в досліджуваних областях. Дистанційне навчання є в цьому випадку додатковим

2-а модель. Заклад освіти - Інтернет – Заклад освіти. Охоплює учнів і педагогів двох і більше закладів освіти з очною формою навчання, які беруть участь у загальних дистанційних освітніх проектах. Даний тип освіти

- додатковий до базового, але іноді проект дозволяє вивчити окремі теми або розділи, але це виняток. Комунікації з віддаленими учнями носять організований, але не систематичний характер.

3-я модель. Учень - Інтернет – Педагог. Дистанційне навчання частково замінює очну форму навчання. З учнем безперервно або епізодично працює віддалений від нього педагог. У процесі навчання використовуються різні форми занять - дистанційні курси, семінари, консультації. Кількість сеансів взаємодії учня і віддаленого педагога збільшується, слідом за цим підвищується і якість дистанційної взаємодії. Заняття проводяться дистанційно, в режимі додаткового навчання і мають на меті поглиблене вивчення будь-якого предмета або теми, підготовку до вступу у вуз тощо. Варіант даного типу дистанційного навчання: педагог веде заняття як з учнями своєї школи, так і з віддаленими від нього учнями з інших шкіл і міст. Результати дистанційного додаткового навчання визначаються за специфічними для кожного курсу задачами.

Зауважимо, що в розглянутих трьох моделях йдеться про отримання додаткової освіти за дистанційною формою.

4-а модель. Учень - Інтернет - Центр. Дистанційне навчання порівняно з очним навчанням і є засобом індивідуалізації навчання. Учні навчаються в дистанційному центрі, який має додаткові можливості для розкриття творчого потенціалу учнів. Варіант - повністю дистанційне навчання.

Навчання в даному випадку відбувається значною мірою дистанційно. Робота учнів у віртуальних класах відбувається при віддаленості один від одного практично всіх суб'єктів освіти. Дистанційне навчання виступає тут в якості окремого типу освіти - основного або принаймні порівняного за обсягом з очним.

Змінюється роль і місце всіх основних освітніх компонентів традиційної освіти: цілей, змісту, форм, критеріїв оцінки навчання.

5-а модель. Учень – Інтернет. Дистанційне навчання виконує функцію розподіленої в просторі і в часі освіти. Учень навчається не в одній очній чи дистанційній школі (або іншому типі закладів освіти), а одночасно в декількох.

3. Принципи дистанційного навчання

Фахівці у галузі дидактики стверджують, що традиційні дидактичні принципи навчання є основою для дистанційної форми її організації, а після доповнення новими умовами і критеріями нового навчального середовища.

Розглянемо їх:

1. Принцип гуманістичності навчання. Його суттєвість полягає в спрямованості навчання та освітнього процесу загалом до людини; у створенні максимально сприятливих умов для оволодіння здобувачами освіти соціально накопиченого досвіду, укладеного в змісті навчання; засвоєнні обраної професії для розвитку і прояву творчої індивідуальності, високих громадянських, моральних, інтелектуальних якостей.

2. Принцип пріоритетності педагогічного підходу при проектуванні освітнього процесу в дистанційному навчанні.

3. Принцип педагогічної доцільності застосування нових інформаційних технологій.

4. Принцип вибору змісту освіти. Зміст дистанційної освіти повинен відповідати нормативним вимогам Державного освітнього стандарту.

5. Принцип забезпечення захисту інформації, що циркулює в дистанційному навчанні. Необхідно передбачати організаційні й технічні засоби безпечного та конфіденційного зберігання, передачі і використання потрібних відомостей, забезпечення їх безпеки при зберіганні, передачі й використанні.

6. Принцип стартового рівня освіти. Ефективне дистанційне навчання вимагає певного набору знань, вмінь, навичок.

7. Принцип відповідності технологій до навчання. Технології навчання повинні бути адекватними моделям дистанційного навчання.

8. Принцип мобільності навчання. Він полягає в створенні інформаційних мереж, баз і банків знань та даних для дистанційного навчання, що дадуть здобувачу освіти змогу коригувати або доповнювати свою освітню програму в необхідному напрямку за відсутності відповідних послуг у закладі, де він навчається.

9. Принцип неантагоністичності дистанційного навчання існуючим формам освіти. Дистанційне навчання зможе дати необхідний соціальний та економічний ефект за умови, якщо створювані та впроваджувані інформаційні технології стануть не чужорідним елементом в системі освіти, а будуть природно інтегровані в неї.

10. Принцип інтерактивності навчання, виконується щодо навчальних матеріалів, так і процесу навчання. В першому випадку інтерактивність забезпечується комп'ютерними програмами, особливо із застосуванням мультимедіа. В другому – завдяки двостороннім комунікаційним каналам синхронної й асинхронної взаємодії викладачів і здобувачів освіти.

11. Принцип доступності викладача для учнів, що означає наявність у здобувачів освіти як можливості ставити змістові запитання викладачеві, так і ділитися своїми зауваженнями щодо структури, оформлення й ефективності курсу.

12. Принцип креативності характеру пізнавальної діяльності. За допомогою інтерактивних технологій креативний характер дистанційного навчання може реалізуватись за рахунок суперництва та змагання великої кількості слухачів, що підвищує їхній творчий потенціал.

13. Принцип вільного вибору інформації, яка отримується, шляхом визначеної діяльності: не існує єдиного ідеального інформаційного джерела, тому спрямованість навчання стосується безпосередньо не інформації, а шляхів її перетворення та опрацювання, за допомогою участі в дискусіях, телеконференціях, роботи з пошуковими машинами тощо.

14. Принцип індивідуальної навчальної траєкторії здобувача освіти. Даний принцип дає можливість учням самостійно обирати навчальні цілі, форму та темп навчання.

15. Принцип віртуалізації навчання. Оскільки знання засвоюються краще, коли наявна висока концентрація сприйняття всіма органами чуття людини. Так як у дистанційному навчанні відсутній безпосередній контакт аудиторії та викладача, сформульовано даний принцип.

16. Принцип ідентифікації є важливим з огляду на те, що у дистанційному навчанні існує більше можливостей фальсифікації навчання, ніж у традиційній очній формі навчання.

Контролювати самостійність виконання контрольних заходів можна за допомогою використання технічних засобів, наприклад, відеозв'язку.

4. Застосування технологій дистанційного навчання на практиці педагогами Донецького обласного еколого-натуралістичного центру в умовах воєнного стану

На сьогодні, в умовах воєнного стану, робота Донецького обласного еколого-натуралістичного центру (далі – ДОЕНЦ) організована відповідно до законів України «Про освіту» та «Про позашкільну освіту» та інших нормативно-правових актів, а також листів МОН України від 19.05.2020 № 6/643-20 «Про надання організаційно-методичних рекомендацій щодо навчання за допомогою дистанційних технологій в позашкільній освіті», від 06.03.2022 № 1/3371-22 «Про організацію освітнього процесу в умовах військових дій», від 18.03.2022 № 1/3544-22 «Про забезпечення освітнього процесу в закладах позашкільної освіти під час дії воєнного стану», від 29.03.2022 № 1/3737-22 «Про забезпечення психологічного супроводу учасників освітнього процесу в умовах воєнного стану», від 04.04.2022 № 1/3872-22 «Про методичні рекомендації «Перша психологічна допомога. Алгоритм дій».

Війна в Україні стала новим випробуванням для усіх учасників освітнього процесу, в тому числі і для педагогів та вихованців ДОЕНЦ.

Перед педагогами ДОЕНЦ постало непросте завдання – як організувати продуктивний освітній процес в умовах воєнного стану. Окрім офіційних рекомендацій від Міністерства, є просте розуміння – є навчальні плани, яким потрібно слідувати. З іншого боку виникає просто людське бажання продовжити навчати своїх гуртківців важливим речам.

Зараз 2022 рік і людство має величезні ресурси для розв'язання такої проблеми. І зараз як ні коли виникла вимушена і нагальна потреба дистанційного навчання, на допомогу приходять сучасні технології – онлайн платформи для дистанційної та змішаної освіти. Вже відомі нам сервіси Viber, YouTube, Facebook та інші допомагають керівникам гуртків не переривати освітній процес та продовжити не тільки виклад нового матеріалу, а й контроль засвоєних гуртківцями знань.

Керівник гуртка закладу позашкільної освіти має впроваджувати сучасні тренди в освіті, уміти вибирати та використовувати актуальні педагогічні та інформаційно-комунікаційні технології для навчання дітей; організовувати співробітництво та комунікацію між учасниками освітнього процесу; проектувати електронні ресурси та освітнє електронне середовище, бути помічником для **вихованців**, добре розуміти та враховувати в навчальному процесі їх потреби та особливості, пізнавальні стилі навчання, нові сервіси та інструменти для ефективної співпраці, комунікації не тільки під час навчання в кабінеті, а й дистанційно.

Реалізація дистанційного навчання в освітньому процесі забезпечується готовністю керівника гуртка використовувати технології дистанційного навчання у педагогічній діяльності з вихованцями для вирішення дидактичних завдань усіх напрямів роботи гуртків, а також у ході виховної взаємодії. Необхідно актуалізувати фахову підготовку педагогів в аспекті організації та методики застосування дистанційних форм та технологій

дистанційного навчання; оволодіння засобами та інструментами інформаційно-комунікаційного освітнього середовища.

Підґрунтям дистанційних технологій навчання являється активна самостійна навчальна діяльність вихованця, що вимагає від керівника гуртка належного рівня сформованості професійної компетентності застосування дистанційного навчання.

Проявами цього є низка умінь **керівника гуртка**: планування, організація, контроль самостійної роботи **вихованців**; створення передумов мотивації гуртківців до виконання різних видів завдань із використанням засобів інформаційно-комунікаційних технологій; моделювання змісту роботи гуртка засобами мультимедійних технологій; забезпечення варіативності викладу, закріплення навчального матеріалу; врахування індивідуального підходу.

Одним із головних інструментів успіху є наскрізне використання інформаційно-цифрових технологій в освітньому процесі. Сучасний керівник гуртка має навчитися створювати та використовувати мультимедійний та інтерактивний контент, щоб зацікавити цифрове покоління дітей.

Цифрові технології дозволяють зробити процес навчання мобільним, диференційованим та індивідуальним. При цьому технології не замінюють **педагога**, а **доповнюють його**.

На сьогодні існує велика кількість сучасних технологій візуалізації інформації: мобільне навчання, хмарні технології, віртуальні лабораторії, гейміфікація, робототехніка, скрайбінг, створення інтелект-карт та інші.

Найбільш дієвими, простими, ефективними та безкоштовними для створення мультимедійного, інтерактивного контенту для комунікації, спільної роботи, візуалізації та гейміфікації навчання, як показала практика, є такі web-сервіси: ZOOM, CLASSROOM, ClassDojo тощо.

Використання цифрових технологій під час дистанційного навчання виступає як ефективне доповнення традиційних методів навчання, розвиває уміння і навички у сучасній науці і практиці. Впровадження елементів

дистанційної форми навчання в закладі є необхідною умовою для досягнення сучасного рівня якості освіти.

У системі дистанційного навчання педагоги ДООЕНЦ організують не тільки самостійну пізнавальну діяльність гуртківців, оперативну й систематичну взаємодію з керівником гуртка, але й групову роботу за темою в співробітництві, що дозволяє перенести акценти з репродуктивних на творчо-пізнавальні методи навчальної діяльності, які й повинні становити основу дистанційного навчання.

Для здобувачів освіти дистанційне навчання є привабливим тому, що вони мають можливість займатися можливо у будь-якому місці, без відриву від місця проживання, підвищується доступність та розширюється коло навчальних матеріалів.

Для закладу позашкільної освіти дистанційне навчання дає змогу підвищувати рівень професіоналізму його кадрів, дозволяє перетинати географічні кордони, знижувати витрати та обмінюватись інформацією та знаннями.

4.1. Організація освітнього процесу у гуртках еколого-натуралістичного напрямку в умовах воєнного стану

ДООЕНЦ в умовах військової агресії продовжує активно працювати за п'ятьма напрямками (екологічний, природоохоронний, біологічний, сільськогосподарчий, художньо-естетичний) екологічної освіти у дистанційному режимі, організуючи освітній процес, виховання, розвиток творчих здібностей здобувачів освіти, забезпечуючи їх змістовне дозвілля та психологічну підтримку.

Працівники закладу підтримують тісний зв'язок з вихованцями та їх батьками: з'ясовують де перебувають діти, в яких умовах вони мешкають, якими технічними можливостями забезпечені.

В умовах війни можна виділити такі категорії дітей:

1) залишились у місцях свого постійного проживання;

- 2) евакуйовані до різних областей України;
- 3) евакуйовані за межі України.

І не важливо де знаходиться вихованець, головне щоб він був у безпеці, мав доступ до мережі Інтернет і велике бажання навчатись. Керівники гуртків ДООЕНЦ адаптують проведення занять до умов сьогодення, пропонують вихованцям цікаві майстер-класи, фотопленери, віртуальні подорожі та екскурсії, віртуальні квести, мультимедійні презентації, відеозаняття, психологічні хвилини, онлайн-зустрічі з дітьми, під час яких проводять екологічні дослідження, розробляють нові творчі та патріотичні проєкти.

Педагогічні працівники закладу активують такі засоби комунікації: розміщення завдань і рекомендацій на сайті ДООЕНЦ та навчальних закладів; створення груп із батьками, здобувачами освіти в соціальних мережах: Facebook, Viber, Telegram, WhatsApp тощо; використання електронних платформ: ZOOM, Google Classroom тощо; проведення скайп-конференцій; спілкування в телефонному режимі; листування через електронну пошту тощо.

Особлива увага приділяється тематиці поведінки у надзвичайних ситуаціях, а саме: як подбати про дитину, якщо ви перебуваєте з нею в укритті; якщо батько чи мати захищає країну; правила підтримки, якщо родина евакуюється з дитиною; відеоматеріали, за якими можна проводити заняття з дітьми, організувати їхнє змістовне дозвілля.

4.2. Організація масової та корисно-суспільної роботи в ДООЕНЦ в умовах воєнного стану

Не зважаючи на складну ситуацію в Україні, ДООЕНЦ продовжує свою діяльність. Заходи обласного рівня проводяться дистанційно відповідно до річного Плану обласних організаційно-масових заходів з дітьми та учнівською молоддю на 2022 рік (за основними напрямками позашкільної освіти) та «Плану роботи Національного еколого-натуралістичного центру

учнівської молоді на 2022 рік». Учнівська молодь Донеччини - активні учасники обласних, Всеукраїнських конкурсів, виставок, акцій. Мають значні досягнення (таблиця додається).

Під час воєнного стану в Україні вихованці закладу стали активними учасниками загальнонаціональної трудової акція «Турбота тобі, рідна моя Україно!» <http://www.donoenc.com.ua/news/trudova-aktsiia-2/> .

ДООЕНЦ ініціював запуск челенджів:

- «Нехай квітне моя Україна!» <https://youtu.be/jkg-FR5mX-E> ,

- «Одягни вишиванку» <https://youtu.be/vCB5tWmVuII> ,

- «Ти у серці моїм, Україно!»

<http://www.donoenc.com.ua/news/fotochelendzh-ty-u-sertsii-moim-ukraino/> .

Працівники ДООЕНЦ разом з вихованцями створили екожурнал «Стежками України». Тимчасово перебуваючи в різних куточках України, вивчають, досліджують особливості регіонів. Наразі відео сторінок екожурналу можна переглянути на карті Google

https://www.google.com/maps/d/u/0/viewer?mid=17eQvHn_56gqtq5I-GblDoyPEMNV7Qs7q&ll=48.819174468936666%2C28.759253649999998&z=6&fbclid=IwAR3WuwsJa0rD6X_GI6ltTxgjTj5gjfb68lc6NM2pBKMxcnk8sROGjXmfFsY та на інтерактивній мапі <http://www.donoenc.com.ua/digitaldoenc/>.

Значна увага приділяється національно-патріотичному вихованню дітей та учнівської молоді Донеччини засобами еколого-натуралістичної роботи. Педагоги ДООЕНЦ продовжують реалізацію «Цільової соціальної Програми національно-патріотичного виховання в Донецькій області на 2021-2025 роки». У межах цієї програми та з метою створення та розвитку комплексної системи національно-патріотичного виховання шляхом формування та утвердження української громадянської ідентичності на основі єдиних суспільно-державних (національних) цінностей (самобутність, воля, соборність, гідність) і загальнолюдських цінностей, принципів любові і гордості за власну державу, її історію, мову, культуру, науку, спорт,

усвідомлення громадянського обов'язку як світоглядного чинника, спрямованого на розвиток успішної країни та забезпечення власного благополуччя в ній було організовано та проведено низку заходів: «Обласний конкурс квіткових композицій та бліц-конкурс українського патріотичного смайлу до Дня захисників і захисниць України та Дня українського козацтва», обласний конкурс календарних хліборобських обрядів «Коло Сварога», обласний етап Всеукраїнського заочного конкурсу фоторобіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!» (зимовий, весняний, літній та осінній цикли).

Колективом та вихованцями ДОЕНЦ записано низку патріотичних відеороликів:

- з Днем Державного Прапора України! - <https://youtu.be/qA3FU3dM670>
- що для мене державність? - <https://youtu.be/RmPztqeQ7Zw>
- Доброго вечора! Ми з України! - <https://youtu.be/8omJZGE5Hww>
- листівки воїнам ЗСУ - <https://youtu.be/NK8n5N2EYWw> тощо.

Керівники гуртків розробили цикл патріотичних майстер-класів «Все буде Україна!» та «Запускаємо літечко!» <http://www.donoenc.com.ua/mayster-klasy-kerivnykiv-doents/>. Педагоги закладу є активними учасниками вебінарів, методичних нетворкінгів, всеукраїнських конференцій.

Працює школа юних дослідників «Науковий пошук» ДОЕНЦ, яка сприяє залученню учнівської молоді закладів загальної середньої, позашкільної освіти Донецької області до дослідницько-експериментальної роботи еколого-натуралістичного напрямку; поширенню знань і підвищенню обізнаності щодо цінностей біологічної та ландшафтної різноманітності, формування екологічної свідомості та виховання поваги до природи <https://www.facebook.com/donoenc/posts/pfbid02KskiPPC6Mni7sPgiNLL73r7DhrE9x6vUQwTJecbWiPRQsCGzsoQ2KJvUGSUaDif11>.

Відповідно до плану проходять засідання обласної молодіжної спілки «Дитячий екологічний парламент». Онлайн-зустрічі з провідними фахівцями у галузі екологічного права, з представниками громадських екологічних

організацій, журналістами, волонтерами – дають змогу з'ясувати стратегічні пріоритети державної екологічної політики Донецької області, шляхи збереження біорізноманіття на Донеччині, розкрити зміст відповідального споживання, екологічної грамотності та безпеки <http://www.donoenc.com.ua/news/dytiachyy-ekolohichnyy-parlament-25-travnia-2022/> .

Наразі проходять у дистанційному форматі такі заходи: обласний конкурс юних майстрів народних ремесел «Природа і творчість», обласний етап Всеукраїнського заочного конкурсу фоторобіт юних фотоаматорів «Моя країна – Україна!» (осінній цикл), обласний відкритий Чемпіонат з Інтернет-вікторин «Знай, люби, бережи», обласний етап VI Всеукраїнського конкурсу «Гуманне ставлення до тварин», обласний етап природоохоронної акції «Птах року», обласний етап конкурсу «Парад квітів біля школи», Обласний етап конкурсу-огляду внутрушнього озеленення приміщень навчальних закладів «Галерея кімнатних рослин». Умови конкурсів прописуються працівниками, враховуючи всі обставини.

Слід зазначити, що вихованці ДООЕНЦ є активними учасниками не лише обласних та Всеукраїнських заходів, а й інших, а саме: обласний конкурс відеороликів-візитівок (презентацій) з національного виховання «Національне виховання-майбутнє держави», дитячий еколого-патріотичний конкурс «Рятуймо природу в дні війни», обласний еколого-краєзнавчий рух учнівської та студентської молоді «Донбас заповідний», VI двотуровий Міжнародний благодійний конкурс мистецтв «УКРАЇНЕЦЬ ТА УКРАЇНОЧКА 2022», Міжнародний конкурс «Свято талантів. Зоряний шлях».

Плідна співпраця здійснюється з працівниками Регіональних ландшафтних парків «Клебан-Бик» та «Краматорський», які проводять для учнівської молоді онлайн-заняття <http://www.donoenc.com.ua/news/virtualna-ekskursiia-ekostezhkamy-parku-kleban-byk/>

<http://www.donoenc.com.ua/news/virtualna-ekskursiia-ekostezhkoiu-kleban-byk-2/> .

Під час воєнного стану ДОЕНЦ плідно співпрацює з екологами-натуралістами Одеського обласного гуманітарного центру та Обласним еколого-натуралістичним центром, м. Дніпро. Вихованці з інших центрів залюбки беруть участь у заходах, на які запрошує ДОЕНЦ <http://www.donoenc.com.ua/news/na-donechchyni-startovala-oblasna-ekolohichna-ekspedytsiia/> <http://www.donoenc.com.ua/news/pidbyto-pidsumky-oblasnoho-etapu-vseukrainskoi-dytiacho-iunatskoi-ekoloho-patriotychnoi-hry-parostok/>. В свою чергу, працівники ДОЕНЦ, перебуваючи в Одесі, є почесними гостями на заходах Одеського обласного гуманітарного центру <http://www.donoenc.com.ua/news/volontersko-prosvitnytska-aktsiia-v-ramkakh-proiektu-zoopenkhab/> <http://www.donoenc.com.ua/news/sviato-zhyvoi-vyshyvanky-z-ekolohy-naturalisty-odeskoho-oblasnoho-humanitarnoho-tsentru/> <http://www.donoenc.com.ua/news/uchast-pratsivnykiv-doents-u-psykholohichnomu-treninhovi/>. Це фундамент співпраці, який надалі набуватиме постійної основи для спільних дій.

Окрім безпосередньої участі в житті закладу, працівники ДОЕНЦ продовжують волонтерську діяльність <http://www.donoenc.com.ua/news/volonterska-diialnist-2/>, працюють з дітьми-переселенцями за місцем тимчасового перебування, беруть участь у поповненні банку крові <http://www.donoenc.com.ua/news/razom-do-peremohy/>.

Ми віримо у нашу Перемогу та сподіваємося на розвиток еколого-просвітницької діяльності в регіоні.

Позашкілля Донеччини працює, забезпечує надання освітніх послуг здобувачам освіти та допомагає кожній дитині, попри все, продовжувати свій творчий шлях.

ВИСНОВКИ

Ефективність виховання молоді у закладах позашкільної освіти обумовлена багатством змісту, форм та методів виховної діяльності в гуртках та творчих об'єднаннях. Поєднання колективних, групових та індивідуальних занять дозволяє забезпечити цілісний підхід до виховання особистості. Воєнний стан як і Пандемія COVID-19 знову суттєво вплинув на позашкільну освіту в Україні, яка, як і всі інші галузі, перейшла в дистанційний режим роботи. Не зважаючи на те, що формати дистанційного навчання, проведення заходів закладами позашкільної освіти є перспективними і успішними, наявні певні ризики: не усі заняття у позашкільній освіті можна проводити онлайн з такою ж мірою ефективності. Зміст деяких навчальних програм потребує проведення занять саме у закладі позашкільної освіти, що має необхідне навчально-методичне забезпечення та обладнання. Ускладнення ще і тому, що особливістю освітнього процесу у закладах позашкільної освіти є різновікові групи, що є складністю під час проведення дистанційного заняття. Діти різного віку потребують різних підходів до організації онлайн-навчання. Деякі вихованці потребують допомоги дорослого або нагляду дорослого; втрачають мотивацію до позашкільної освіти в дистанційному режимі, оскільки в умовах воєнного стану вони пів дня виконують шкільну програму на онлайнуроках, а потім роблять домашні завдання, іноді теж за комп'ютером; тривалий час позбавлення дітей живого спілкування в колі однолітків, з педагогами може мати негативні наслідки для їхнього соціального розвитку; є занепокоєння з приводу зменшення кадрового потенціалу позашкільної освіти з причини скорочення, тобто недофінансування галузі під час воєнного стану; в умовах карантину педагоги витрачають значно більше часу на підготовку до проведення навчальних занять.

Однак кожна проблема – це не тільки проблема, а й нові можливості: для дітей –це навчитися вчитися самостійно. А для педагогів –використовувати нові технології.

Сучасні технології, програми та методи це передбачають і все «нереальне» цілком може стати «реальним» та доступно кожному.

Організація якісної дистанційної освіти вимагає розвитку відповідних управлінських та педагогічних компетентностей, які не зводяться до володіння основними онлайн-інструментами.. Під час призупинення освітнього процесу педагоги-позашкільники використовують різні форми дистанційного навчання та спілкування.

Онлайн-інструменти дають широкі можливості реалізації компетентісно орієнтованого підходу до освітнього процесу, що забезпечує розвиток гуртківців навіть у воєнний час, дає перспективу розвитку освітнього процесу у післявоєнний період. Функціонал розібраних віртуальних інструментів, дошок, сервісів дозволяє у повному спектрі розглянути потрібну для вивчення на занятті тему, згуртувати дітей та батьків під час виховного онлайн-заходу, досягти мети позашкільної освіти: а саме, розвитку здібностей дітей та молоді у сфері освіти, науки, культури, фізичної культури і спорту, технічної та іншої творчості, здобуття ними первинних професійних знань, вмінь і навичок, необхідних для їх соціалізації, подальшої самореалізації та/або професійної діяльності.

Організація спілкування між гуртківцями та педагогами закладу позашкільної освіти під час освітніх та виховних заходів можлива як за допомогою традиційних методів навчання, так і за допомогою інтерактивних та хмарних технологій. Виклики 2022-го року спричинили популярність нових форм навчання, які не обмежуються навчальним кабінетом, а переходять у віртуальний простір.

Важливою складовою ефективного використання онлайн-ресурсів в закладі позашкільної освіти на занятті є вміння підбирати інструменти та створювати контент для формування ключових компетентностей. Педагог повинен вибрати програмне забезпечення, яке відповідає потребам освітнього процесу саме закладу позашкільної освіти, легке у використанні як вихованців, так і педагогів

Найважливіше тримати зв'язок зі своїми вихованцями, продовжувати готуватись до конкурсів, давати завдання та перевіряти їх виконання, підтримувати та сподіватись на скорішу зустріч. Дистанційне навчання об'єднало всіх учасників освітнього процесу – педагогів, вихованців та їх батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бацуровська І.В., Джаландінова Ю.А. Історія розвитку масових онлайн курсів в освіті[Електроний ресурс]/ І.В. Бацуровська Ю.А. Джаландінова // Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології. – 2015. – Вип. – С. 63-64. Режим доступу 19.09.2017 http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdup_2015_1_7
2. Биков В.Ю. Технологія створення дистанційного курсу: навч. посіб. / В.Ю.Биков, В.М. Кухаренко, Н.Г. Сиротенко, О.В. Рибалко, Ю.М. Богачков. – К.: Міленіум, 2008. –324 с.
3. Демида Б. Системи дистанційного навчання: огляд, аналіз, вибір / Б. Демида, С. Сагайдак, І. Копил // Комп'ютерні науки та інформаційні технології. – 2011. – № 694. – С. 98-107.
4. Кухаренко В.М. Дистанційне навчання: Умови застосування. Дистанційний курс: навч. посіб. / В.М. Кухаренко, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко. – Харків: НТУ "ХПІ", "Торсінг",2002. – 320 с.
5. Ліцензійні умови надання освітніх послуг у сфері вищої освіти за дистанційною формою навчання: Проект прийнятий за основу на засіданні ДАК 21.06.2005 [Електроний ресурс]. – Режим доступу 15.09.2017: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1187-2015-п>
6. Маркозов Д.О. Дистанційне навчання як інноваційна форма освіти [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_PNR_2009/Pedagogica/50819.doc.htm.
7. Моїсеєва Ю.Ю. Дистанційне навчання: інноваційна форма [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_PNR_2009/Pedagogica/50819.doc.htm.
8. Полат Е.С. Теория и практика дистанционного обучения: учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева. – М.: Изд-ий центр «Академия», 2004. – 416 с.
9. Положення про дистанційне навчання: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/. – Назва з екрану.
10. Попов В. Методичні особливості навчальних матеріалів для дистанційного навчання / В. Попов // Післядипломна освіта в Україні. – 2009. – С. 85-88.
11. Сисоєва С. О. Проблеми дистанційного навчання: педагогічний аспект / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика: наук.-метод. журнал. – 2003. – Вип. 3– 4. 5. Tait A. D'Une vocation nationale a une vocation international: ΓUniversite ouverte, le RoyaumeUni et Europe / A. Tait // CEPES, Enseignement superieuren Europe. – 2004. – Vol. XIX. – No. 2. – P. 1097– 1106. 6. Wolf de H. C. Distance Education / de H. C. Wolf // The International Encyclopedia of Education, (=IEE), second edition. – Pergamon, 2005. – P. 1557– 1563.

12. Толочко В. М. Проблемні аспекти дистанційної форми освіти та можливості її використання в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.provisor.com.ua/archive/2009/N11/padfo_119.php.

13. Хуторской А.В., Андрианова Г.А. От дистанционного обучения к распределённому // Эвристическое обучение. В 5 т. Т.4. Интернет и телекоммуникации / под ред. А. В. Хуторского. – М.: Издательство «Эйдос»; Издательство Института образования человека, 2012. – С. 15-27. (Серия «Инновации в обучении»).